

Изх.№ 16/25.06.2014

ДО ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД
ОБЩО СЪБРАНИЕ НА
НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ
ТЪЛКУВАТЕЛНО ДЕЛО №
4/2014 Г.

СТ А Н О В И Щ Е

от
Фондация „Програма Достъп до Информация“,
представявана от изпълнителния
директор Гергана Жулева,
чрез адв. Александър Кашъмов, САК,
пълномощник

Уважаеми Върховни съдии,

По искане на Председателя на Върховния касационен съд е образувано тълкувателно дело № 4/2014 г. за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на наказателната колегия на ВКС по някои въпроси, свързани с приложението на чл.263, ал.1 от Наказателно-процесуалния кодекс. Съгласно разпореждане № 49 от 9 май 2014 г. сме поканени да вземем участие в заседанието на ОСНК, насрочено за 26 юни 2014 г. от 13.30 ч. и да изразим становище по поставените за тълкуване въпроси.

С искането са поставени следните въпроси:

1. Наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, представляват ли допустимо и достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл.263, ал.1 от НПК?

1.1. В случаите на необходимост от прилагане на чл.263, ал.1 от НПК, цялото съдебно производство ли следва да бъде проведено при закрити врати или само отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информацията, съдържаща се във веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства?

1.2. Следва ли определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал.1 от НПК, да бъдат мотивирани?

1.3. Допустимо ли е, ако първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или отчасти публично, то въззивното производство по същото дело да протече изцяло при закрити врати?

2. Декласифицирането на делата, по които класифицирането е станало на основание точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл.25 от Закона за защита на класифицираната информация /отм. ДВ бр.70 от 09.08.2013 г./ извършва ли се ex lege или е необходимо изпълнение на процедурата по чл.31 от ЗЗКИ за всеки конкретен случай?

3. Подлежат ли на публикуване и каква част от тях съдебните актове по дела, по които са приложени веществени средства, получени чрез използването на специални разузнавателни средства?

Нашето становище по тълкуването на закона във връзка с поставените въпроси е следното:

I. Публичността на съдебния процес представлява част от правото на справедлив процес, гарантирано с чл.121, ал.3 от Конституцията на Република България и чл.6 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи /Европейска конвенция за правата на човека – ЕКПЧ/. Целта на тази гаранция е „да се защитят страните от администриране на правосъдието на тъмно, без обществено наблюдение“, като по този начин се допринася и за поддържане на доверието в съдилищата.¹ В тази връзка особено важно е присъствието на пресата.² Това право може да бъде ограничавано на основания, подобни на предвидените в чл. 8 - 11 от ЕКПЧ, които съгласно практиката на институциите в Страсбург трябва да се прилагат пропорционално, когато е налице належаща обществена необходимост от това. Това тълкуване се отнася към употребения в цитираните текстове от ЕКПЧ израз „необходимост в демократичното общество“. Едно от основанията за ограничаване на публичността на съдебния процес, посочени в чл.6 от ЕКПЧ, е свързано със защитата на националната сигурност. Неговото прилагане и тълкуване по отношение публичността на съдебния процес и правото на страните на тази публичност следва да бъде стеснително. Публичността на наказателния процес, прогласена с чл.12 от НПК, се основава на цитираните разпоредби от Конституцията и ЕКПЧ. Доколкото засягането на правата на страните в този вид процес е по начало съществено, то и правилата относно публичността на процеса като гаранция за правото на справедлив процес следва да бъдат стриктно прилагани.

II. Публичността на съдебния процес представлява същевременно и част от правото на гражданите да получават и разпространяват информация, гарантирано с чл.41, ал.1 от Конституцията и чл.10, ал.1 от ЕКПЧ. Особено съществена в тези случаи е ролята на пресата, тъй като не само тя има правото да разпространява информация, но и аудиторията ѝ има правото да получава тази информация.³ Според РКС № 7 от 4 юни 1996 г. по к.д. № 1/1996 г. правата по чл.39 -41 от Конституцията следва да се разглеждат като принцип, а ограничаването им – като изключение от принципа. Според чл.10 § 2 от ЕКПЧ правото на информация може да се ограничава само в случаите и за целите, описани в същата разпоредба, при спазване на изискването за „необходимост в демократичното общество“. Това изискване, съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека /ЕСПЧ/, предполага за всеки такъв случай да бъде надлежно установена „относимостта и пропорционалността“ на ограничението и наличието на „належаща обществена необходимост“ то да бъде наложено.⁴ Защитата на националната сигурност е едно от основанията, за което е допустимо налагането на

¹ Решение на Европейския съд по правата на човека от 8 декември 1983 г. по делото *Pretto and Others v. Italy*, para 21.

² Доклад на Комисията по делото *Axen v. FRG*, para 77.

³ Решение от 26 април 1979 г. по делото *Сънди Таймс с/у Обединено кралство*, пар. 65, решение от 8 юли 1986 г. по делото *Лингенс с/у Австрия*, пар. 41 и др.

⁴ *Сънди таймс с/у Обединено кралство*, пар.59 и др. решения.

ограничение на правото на информация. Законосъобразното прилагане на това основание подлежи на същата преценка, както и на всички останали.⁵

III. 1. През 2002 г. бе приет Законът за защита на класифицираната информация /ЗЗКИ/, с който бе уреден редът и условията за засекретяване на информация като държавна или служебна тайна. Обхватът на информацията, която е допустимо да бъде определена като държавна тайна, е определен с приложението към чл.25 от закона. За разлика от предходния режим, установен със Списък на фактите, сведенията и предметите, съставляващи държавна тайна, приет с решение на Народното събрание през 1990 г., със ЗЗКИ се въведе процедура по класифициране, едва след чието законосъобразно провеждане дадена информация придобива характер на държавна тайна. Тоест, формалната принадлежност на информацията към предписаните в ЗЗКИ категории не води автоматично до статута ѝ на държавна тайна, за разлика от уредбата при отменения списък от 1990 г. Решаващ по настоящата уредба е актът, административното действие на компетентен служител по класифициране на информация, което се завършва с маркиране с гриф за сигурност.

2. С чл.25 от ЗЗКИ бе прието определение на понятието държавна тайна, според което това е информация, чието разкриване би довело до вреда или опасност от вреда за интересите на националната сигурност, отбраната, външната политика и конституционнозащитения ред. В зависимост от определянето на характера на вредата – непоправима, труднопоправима или поправима, се определя и маркирането с гриф за сигурност /чл.28, ал.2 от ЗЗКИ/, което пък определя срока на защита на информацията – 30, 15 или 5 години /чл.34, ал.1 от ЗЗКИ/. Грифът за сигурност се определя от лицето, което има право да подписва дадения документ /чл.31, ал.1 от ЗЗКИ/.

3. През изминалите години бяха установени редица случаи на погрешно класифициране, липса на дължимо декласифициране или злоупотреба с власт при класифициране на информация като държавна или служебна тайна в системата на изпълнителната власт. През 2002 г. незаконосъобразно бе отказан по Закона за достъп до обществена информация /ЗДОИ/ от Министерския съвет достъп до отменения Правилник за организация на работата по опазване на държавната тайна в Народна Република България, приет с ПМС № 30 ОТ 1980 г. и маркиран с гриф за сигурност „Секретно“.⁶ През същата година бе отказан от Министерството на финансите по ЗДОИ достъп до договора с британската фирма Краун Ейджънтс поради това, че договорът е класифициран като държавна тайна с гриф „Поверително“. Отказът е отменен като незаконосъобразен с влязло в сила решение на Върховния административен съд /ВАС/.⁷ Понастоящем договорът е декласифициран след съдебното решение и публикуван в интернет страницата на Министерството на финансите.

4. През 2004 г. след остри критики от страна на правозащитната общност и проведено обществено обсъждане, организирано от министъра на правосъдието, бяха

⁵ РКС № 7/1996 г. по к.д.№ 1/1996 г. Решение от 26 ноември 1991 г. по делото Обзървър и Гардиан с/у Обединено кралство, пар.56 и сл.

⁶ По жалба срещу отказа е образувано адм.д. № 9898/2002 г. по описа на Върховния административен съд, пето отделение. Делото е прекратено след оттегляне на жалбата през 2004 г., след като Министерският съвет постановява решение за декласифициране на 1484 документа, сред които и процесният правилник.

⁷ Крайният съдебен акт е решение № 1554/13.02.2006 г. по адм.д. № 4596/2005 г. на ВАС, петчленен състав.

иницирани изменения и допълнения на ЗЗКИ, вследствие на което прие нов чл.39а /обн. ДВ бр. 89 от 2004 г./ и бе изменен чл.39 от ЗЗКИ /обн. ДВ бр.55 от 2004 г./, с което отпадна задължителното проучване за надеждност на страните по класифицирани дела и техните адвокати. След обсъждане със заинтересованите бе отменена т.8 от Раздел II от ЗЗКИ /обн. ДВ бр.70 от 2013 г./.

5. Държавната комисия по сигурност на информацията /ДКСИ/ е издала задължителни указания относно: Правилното определяне на характера на информацията, придобита в резултат на използване на специални разузнавателни средства. На стр.5, т.Ш, 1 от тези указания е посочено по отношение на категорията информация по Раздел II, т.8 от списъка приложение към чл.25 от ЗЗКИ, че „формулировката на текста е обща и абстрактна“. Според указанията „Това практически означава, че при определяне на характера на информация, придобита в резултат на използване на специални разузнавателни средства задължително трябва да се установят кои конкретни интереси на Република България, свързани с националната сигурност се засягат“, освен това „Ако в хода на този процес се достигне до обоснован извод, че конкретната информация се нуждае от защита като държавна тайна, то задължително се посочва освен точка 8 от Раздел II на Списъка и съответната друга точка, която идентифицира реалните обществени отношения, свързани с националната сигурност на Република България, които се нуждаят от защита в съответната степен, указана чрез нивото на класификация за сигурност“.⁸ Със задължителни указания за класифициране на съдебни и следствени дела е указано обособяването на явен и класифициран том на делото /т.3/.⁹ Отделно от посочените указания, многократно предходният председател на ДКСИ е заявявала публично, че интересите на защитата на националната сигурност изискват точно идентифициране на информацията, която подлежи на защита, и предотвратяване на административните практики по „надкласифициране“ на документи без основание за това.

IV. Визираната в искането противоречива практика в известна степен може да се свърже като генезис с редакцията на чл.30, ал.3 от ЗЗКИ. Според тази разпоредба, „на сбор от материали и/или от документи, съдържащи класифицирана информация с различен гриф за сигурност, се поставя гриф за сигурност, съответен на най-високото ниво на класификация на материал или документ от този сбор.“ В практиката на административните органи, които имат правомощие да поставят гриф за сигурност съгласно чл.31 от ЗЗКИ, е честа практика маркирането с гриф за сигурност на цяла папка с документи, в която е приложен един единствен документ, класифициран като държавна тайна. В случаите на съдебни дела /които също попадат в обхвата на употребения в ЗЗКИ термин „сбор от документи“/ също прилагането на един единствен документ води практически до поставяне на гриф върху цялото дело и образуването му като секретно такова. Преди години по куриозен начин до образуване на такова секретно дело бе послужил изпратен от страна по делото /Министерство на вътрешните работи/ пощенски плик, маркиран с гриф за сигурност, но несъдържащ маркирани документи или материали. Следователно възниква въпросът какво е правното значение на маркирането с гриф за сигурност на документа, определен като съдържащ

⁸ Приети с решение на ДКСИ по протокол № 34-I-18 от 22.05.2012 г. Достъпни на интернет адрес: <http://www.dksi.bg/NR/rdonlyres/50A85F79-E254-4802-9C8A-D258596EBCCE/0/Zadalgitelniukazaniahrs.pdf>

⁹ Приети с решение на ДКСИ № 209-I от 23.11.2004 г., изм. с решение № 68-I/25.10.2011 г. Достъпни на интернет адрес: <http://www.dksi.bg/NR/rdonlyres/42157BC1-722F-4D3E-A1CD-26A5036ECDA0/0/9UkazanieSledstvenidela.pdf>

класифицирана информация /т.е. маркирането на основание чл.28, ал.2 от ЗЗКИ, и на маркирането с гриф на целия сбор от документи /маркиране на основание чл.30, ал.3 от ЗЗКИ/.

По този въпрос смятаме, че извън съмнение документи, които не са определени по надлежния ред като съдържащи класифицирана информация, т.е. за информация, застрашаваща националната сигурност или другите защитени съгласно чл.25 ЗЗКИ интереси, не могат да се считат за секретни просто поради наличието на формално поставен знак – „гриф върху сбор от документи”. След като липсва надлежна преценка на тези документи като съдържащи класифицирана информация, то няма основание същите да се приемат за съдържащи класифицирана информация. Нещо повече, наличието на един или няколко класифицирани документи в даден сбор/ дело е доказателство, че е извършен преглед на материалите по делото и преценка кои от тях съдържат и кои - не съдържат класифицирана информация. Следователно значението на маркировката по чл.30, ал.3 от ЗЗКИ е спомагателно и за разлика от маркирането по чл.28, ал.2 от ЗЗКИ с него не се определя вреда от достъпа до дадена информация, а се сигнализира за наличието на секретен документ в делото/ сбора. В този смисъл разбира и тълкува закона и ДКСИ, след като е издала указания класифицираните материали да се обособят в едно дело, а останалите – в друго.

Изложеното разбиране се подкрепя и от становището на Конституционния съд, според което правото на информация е принцип, а ограничаването му – изключение от принципа,¹⁰ както и от аналогичната практика на Европейския съд по правата на човека. Според приетото от ЕСПЧ тълкуване на чл.10 § 2 от ЕКПЧ, ограничението на правото на информация следва да бъде пропорционално на целта да се защити даден защитен интерес и подлежи на ограничително тълкуване и прилагане.

В случаите по чл.6 § 1 от ЕКПЧ, липсва въобще защитен интерес, който да се определя като по-значим от правото на справедлив процес. Това право предполага не само достъп на страните и техните упълномощени представители /адвокати/ до всички събрани по делото доказателства без изключение, но и право на публично разглеждане на делото. От изложеното следва, че правният режим относно класифицираната информация в съдебните дела следва да бъде прилаган ограничително, при спазване на принципа за пропорционалност и установяването на „належаща обществена необходимост”.

V. Що се отнася до съдебните заседания, същите представляват съвкупност от съдопроизводствени действия, свързани със събирането, оценяването и проверката на представените доказателства в рамките на предмета на делото, тяхното обсъждане в рамките на състезанието между страните и излагането на доводи от страните по прилагането на закона. От изложеното следва, че липсва пряка връзка между съдържанието на приложените в делата /разбирани като папки/ материали и доказателства и обсъждането и анализа им в рамките на съдебния процес. По същия начин липсва пряка връзка между съдържанието на мотивите за присъдите и решенията и представените в делата материали и доказателства. Преценката по чл.263, ал.1 от НПК се прави самостоятелно от съдебния състав. Публичността на съдебното заседание е принцип, а ограничаването му е изключение от принципа. Същото се отнася до съдебните решения, които съгласно практиката на ЕСПЧ се произнасят публично.

¹⁰ РКС № 7 от 4 юни 1996 г. по к.д. № 1/1996 г.

VI. От изложеното следва, че наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, не представляват допустимо и достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл.263, ал.1 от НПК. След отмяната на т.8 от Раздел II от списъка приложение към чл.25 от ЗЗКИ, единственото относимо основание е това по т.6 от същия раздел, свързано с „информация относно използвани съгласно законите разпоредби специални разузнавателни средства (технически средства и/или способите за тяхното прилагане”. Въпросната информация би могла да се яви възможно основание за ограничаване публичността на съдебния процес, само ако в рамките на публичното заседание се описват в детайли използвани технически средства и способности, по начин, от който полученото евентуално от гражданите в обществото знание да може да се използва за осуетяване на бъдещото прилагане на подобни средства. Дори и в тези случаи ограничаването на публичността на заседанието е със съмнителна законосъобразност, тъй като са нарушени изискванията за „относимост и достатъчност” на ограничението. Несъмнено защитата и подсъдимите по съответните дела имат неограничен достъп до информацията, представена като доказателства по делото. Следователно информацията е невъзможно да бъде запазена в тайна от лица, които евентуално биха се възползвали от нея.¹¹ В противен случай обаче биха били съществено нарушени както правото на справедлив и публичен процес, така и правото на обществото да бъде информирано за правосъдната дейност по конкретни дела. Непропорционалното нарушаване на основни, гарантирани с Конституцията и ЕКПЧ права на гражданите, е недопустимо. Следователно е задача за специализираните органи, които прилагат въпросните разузнавателни и технически средства, да развиват и усъвършенстват уменията и инструментите си. Това е част от тяхната задача и роля, очертани с Конституцията и законите, и в демократичното общество тя не може да се осъществява за сметка на основните права и свободи на гражданите.

VII. По въпроса дали цялото съдебно производство следва да бъде проведено при закрити врати или само отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информацията, съдържаща се във веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства, смятаме, че следва да се изходи от приетото тълкуване от Конституционния съд и ЕСПЧ, както и от това на съдебните състави, застъпили това тълкуване в практиката. Спазването на принципа на пропорционалност при ограничаването на основни права, в това число правото на справедлив процес, включващо неговата публичност, и правото на информация, изисква ограничаването на публичността на процеса да бъде сведено до „належащата обществена необходимост” от защита на информацията. Следователно винаги съдебният процес като правило следва да е публичен, а единствено по изключение, що се отнася до отделни съдопроизводствени действия, е допустимо ограничаването на тази публичност. Следва да се отбележи и обстоятелството, че приобщаването на информацията, съдържаща се във веществените доказателствени средства, в редица случаи е чисто процедурно действие, при което не се разкрива съдържателно никаква информация, в това число и такава, която би могла да бъде използвана срещу националната сигурност или другите защитени от чл.25 от ЗЗКИ интереси.

¹¹ В този смисъл вж. *mutatis mutandis* решение по делото *Обзървър и Гардиън с/у Обединеното кралство*, цит. по-горе.

VIII. Смятаме, че изискването за мотивиране на определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал.1 от НПК следва от наличието на конституционна гаранция както на правото на справедлив процес, така и на правото на информация. След като ограничаването на публичността на съдебния процес е изключение от основно право, то и наличието на основанията за това ограничаване както от фактическа, така и от правна страна, следва да се мотивират. Това е единственият способ за установяване на спазването на правилото за „относимост и достатъчност” на ограничението на публичността на процеса, както и наличието на „належаща обществена необходимост” от това ограничение. Следва да се подчертае, че преценката на съда за ограничаване публичността на процеса е по естеството си правораздавателна дейност с последици за обема на основни права на гражданите. Съгласно чл.121, ал.4 от Конституцията, актовете на правораздаването се мотивират. Оттук следва и конституционно определено задължение за съдилищата да мотивират определенията за разглеждане на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал.1 от НПК.

IX. Въпросът допустимо ли е, ако първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или отчасти публично, то въззивното производство по същото дело да протече изцяло при закрити врати, отново следва да се разглежда в светлината на принципа за „пропорционалност” при налагане на ограничението на публичността на процеса. По начало сме на мнение, че всеки съд следва самостоятелно да решава наличието на предпоставки за ограничаване на тази публичност, при спазване на принципите на Конституцията и ЕКПЧ, които бяха посочени и по-горе, във връзка с другите поставени въпроси. В случаите, в които първоинстанционният съд е разгледал делото изцяло или отчасти публично обаче, е налице специфика. Ако дадена информация веднъж е била публична, то липсва основание впоследствие да бъде запазвана в тайна. Това е така, тъй като при спазването на принципите за „относимост и достатъчност” и за „належаща обществена необходимост” се стига до извод, че липсва необходимост да се пази в тайна информация, която вече е била публична, тъй като целта на защитата ѝ вече е отпаднала с първоначалното публикуване. В този смисъл е и решението на ЕСПЧ по делото Обзървър и Гардиън с/у Обединеното кралство. По изложените причини сме на становище, че липсва основание втората инстанция да ограничава в по-голяма степен публичността на съдебния процес от първата инстанция, освен ако не са събрани и представени нови доказателства едва пред втората инстанция.

X. За да се отговори на въпроса, свързан с отмяната на т. 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл.25 от Закона за защита на класифицираната информация /отм. ДВ бр.70 от 09.08.2013 г./, следва да се подложи на анализ специфичният характер на правния режим на класифицирането съгласно този закон. За разлика от отменения Списък на фактите, сведенията и предметите, съставляващи държавна тайна, в чл.25 от ЗЗКИ е въведено изискване да се класифицира само информация, чието предоставяне без „необходимост да се знае” уврежда или би увредило интересите на националната сигурност, външната политика, отбраната и конституционнозащитения ред. С отмяната на разпоредба, предвиждаща определена категория информация да подлежи на класифициране, отпада възможността каквато и да е информация, попадаща в обхвата на отменената разпоредба, да бъде класифицирана като държавна тайна. Изброяването на категории информация в списъка приложение към чл.25 от ЗЗКИ е изчерпателно и представлява по същността си правен механизъм за осигуряване на предписаното от

Конституционния съд стеснително прилага неограниченията. В РКС № 7 от 1996 г. по к.д. № 1/1996 г. се приема, че такова стеснително прилагане е необходимо особено за ограничението, свързано със защита на националната сигурност: „Сред изброените в чл. 41, ал. 1, изр. 2 основания, обозначеното със съображения за национална сигурност е в най-голяма степен нуждаещо се от законова регламентация, тъй като се отнася до информация, която поначало се подлага на класификация, така че е възможно нейното предварително определяне като "информационен масив", който включва конкретни факти и обстоятелства". От изложеното следва, че за информация, която не попада в определения със ЗЗКИ списък на категории информация, подлежаща на класифициране, е недопустимо и е налице законова забрана да бъде класифицирана. Оттук следва и изводът, че по отношение на информацията, която попада в отменената т.8 от Раздел II на цитирания списък, законодателят е изключил възможността свободният достъп до нея да доведе до вреда или опасност от вреда за националната сигурност и другите защитени от чл.25 от ЗЗКИ интереси. Тази информация не следва да се приема за държавна тайна по смисъла на закона. Правните последици от отмяната на т.8 са равнозначни на декласифициране *ex lege*.

По подобен начин бе изключена от кръга на подлежащата на класифициране информация информацията, съдържаща се в документите на бившата Държавна сигурност и Разузнавателните служби на БНА. Според § 17 от ПЗР на Закона за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и Разузнавателните служби на БНА съдържащата се в тези документи информация не представлява класифицирана информация по смисъла на ЗЗКИ. В случая на този закон е необходима нарочната разпоредба на § 17 от ПЗР, тъй като категория „документи на бившата ДС и РУБНА” в списъка приложение към чл.25 от ЗЗКИ не е предвидена. Следователно, забраната за класифициране на такава информация следваше да бъде въведена с изрична норма, за да стане ясна волята на законодателя по отношение на обхвата на изключението от приложното поле на ЗЗКИ. В случая с изричната законодателна отмяна на предвидена в списъка по чл.25 ЗЗКИ категория информация /т.8/ не е необходима нарочна разпоредба, изключваща приложението на ЗЗКИ спрямо тази информация, тъй като волята на законодателя е станала ясна и е вложена в самата отменителна норма.

XI. Смятаме, че съдебните актове подлежат на публикуване като част от публичността на съдебния процес. Според чл.263, ал.4 при всички случаи присъдата се обявява публично. В практиката на ЕСПЧ публичността на актовете на правораздаването се смята за част от самата публичност на съдебния процес. Публичността на тези актове има пряко отношение и към укрепването на доверието в правосъдието, тъй като дава възможност да бъде проследена последователността и убедителността на мотивите за присъдите и решенията. Тя е свързана и с правото на защита в процеса въобще, тъй като познаването на установената практика по приложението на закона е не по-малко важна за защитата от самия закон. Невъзможността да се получи достъп до практиката на съдилищата или до част от тази практика води до липса на достъпен закон и достъпна практика. Недостъпността на закона е несъвместима с принципа за върховенството на закона, както е прието и в практиката на ЕСПЧ. Същевременно общодостъпността на практиката е гаранция за спазване на гаранцията за справедлив процес посредством предоставянето на равенство на страните в процеса (*equality of arms*).

Поради изложеното сме на становище, че съдебните актове следва да бъдат публични заедно с мотивите си във всички случаи. Изключение от това правило /за части от актове/ може да бъде налице единствено в случаите, когато в мотивите на съдебния акт е подробно описана информация, от чието узнаване би произтекла вреда за националната сигурност и другите защитени със ЗЗКИ интереси и е класифицирана по надлежния ред. Това би могло да е налице в случаите, когато се разглежда дело по обвинение за престъпление по чл.104 или чл.357 от НК. Във всички случаи обаче обобщеното посочване на фактите, без идентифициране на конкретната информация, свързана с предмета на тези състави, както и правното обсъждане на съда, следва да бъдат публични.

Предвид изложеното, становището ни е, че:

1. Наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, не представляват допустимо и достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл.263, ал.1 от НПК. Ограничаването на тази публичност е допустимо, само когато съществува опасност да бъде разгласена информация, класифицирана по надлежния ред, от която би произтекла вреда или опасност от вреда за националната сигурност, външната политика, отбраната и конституционноустановения ред, в рамките на списъка-приложение към чл.25 от ЗЗКИ. В случай, че в съдебното заседание тази информация не се оповестява, липсва основание за ограничаване публичността на процеса.

1.1. В случаите на необходимост от прилагане на чл.263, ал.1 от НПК, при закрити врати може да бъдат проведени само отделни процесуални действия, но не и разглеждането на делото като цяло. Във всички случаи действията по събиране, представяне и проверка на доказателства и по излагане на становищата на страните по доказателствата и по приложението на закона следва да са публични, освен ако не разкриват информация, класифицирана по надлежния ред, от чието оповестяване би произтекла вреда или опасност от вреда за защитените интереси по чл.25 от ЗЗКИ.

1.2. Определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл.263, ал.1 от НПК, следва да бъдат мотивирани.

1.3. Ако първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или отчасти публично, то въззивното производство по същото дело не е допустимо да протече изцяло при закрити врати, тъй като не е допустимо въобще да протече съдебно дело изцяло при закрити врати. Публичността на разглеждането на делото от втората инстанция не е допустимо да е по-ограничена от тази при разглеждането му от първата инстанция, освен ако не се събират и не са представени нови доказателства, които обосновават подобно ограничение.

2. С отмяната на точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл.25 от Закона за защита на класифицираната информация /отм. ДВ бр.70 от 09.08.2013 г./ е изразена законодателна воля за изключване на приложното поле на ЗЗКИ спрямо попадащата в тази точка информация. Изричното законодателно изключване на приложното поле на ЗЗКИ представлява по същността си автоматично декласифициране на информация (ex lege).

3. Съдебните актове по дела, по които са приложени веществени средства, получени чрез използването на специални разузнавателни средства, подлежат на публикуване на общо основание. Ограничаване на публичността на съдебните актове е допустимо само с цел защита на националната сигурност и другите интереси по чл.25 от ЗЗКИ, при спазване на принципа на пропорционалност. Недопустимо е да бъдат изключвани от публичност частта от мотивите на съдебните актове, свързана с анализа и прилагането на закона, както и частта, отнасяща се до установената фактическа обстановка, в нейната цялост. Ограничаване на публичността е допустима само по отношение на конкретна информация, оповестяването на която би увредило или застрашило с вреда националната сигурност и останалите защитени интереси по чл.25 от ЗЗКИ, при спазена процедура по класифициране. Липсва разумно очакване подобни ограничения на публичността на съдебните актове да се разпрострат върху дела с предмет, който попада извън съставите на чл.104 и 357 от НК.

С уважение:

/Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ/

/адв. Александър Кашъмов, пълномощник/